

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ВИДАВНИЧІЙ ПРОДУКЦІЇ (на матеріалі видань за підтримки Українського культурного фонду)

*Левицька О. С., доцентка, кафедра медіакомунікацій Української академії
друкарства; кафедра прикладної лінгвістики НУ «Львівська політехніка»*

З-поміж численних культурних проєктів, що реалізовані за підтримки Українського культурного фонду, налічується чимало видавничих, які дають змогу проаналізувати сучасні тенденції, запити, можливості її творців і перспективи для українського видавничого сектора. Діяльність Українського культурного фонду як інституції нового покоління, створеної 2017 року, наступного року після Українського інституту книги, який власне й опікується книжковою галуззю, побудована на вивченні досвіду подібних міжнародних інституцій та досвіду західних країн. Позаяк діяльність УКФ безпосередньо пов'язана з книговидавництвом, УКФ має у пріоритеті інші завдання – підтримку створення креативного інноваційного культурного продукту, зокрема і видавничого, тож на перший план винесено інноваційність і мистецьку цінність створеного видання.

Мета дослідження виявити загальні тенденції та конкретні практики застосування інноваційних технологій в українській видавничій продукції, що підготовлена за підтримки Українського культурного фонду у 2018-2021 роках, здійснити аналіз видань та простежити еволюцію цього сегменту.

Аналізуючи трансформацію літературно-видавничого сектора в межах програми «Створюємо інноваційний культурний продукт», згодом «Інноваційний культурний продукт», простежуємо поступове витіснення видавничих книжкових проєктів, скажімо, на початку діяльності УКФ серед культурних продуктів, передбачених у грантових програмах, була видавнича продукція, зокрема 2019 року фонд пропонував підтримку авторської книги, журналу чи альманаху, артбуку чи брендбуку, аудіогіду чи навіть настільної гри, а у підсумку створено майже пів сотні видань. 2020 року програма з видавничої справи переакцентувала увагу на літературу та медіа, а 2022 – на літературну справу, зокрема акцентуючи на підтримці мистецьких видань, лише візуальна книга або фахова література з відповідних секторів культури, зокрема видання драматургії, нотних видань, а також кроссекторальних проєктів, що перебувають на перетині літератури та інших видів мистецтв.

Пов'язана з багатьма об'єктивними чинниками державного регулювання і підтримки видавничої галузі зміна пріоритетів проте не зменшила зацікавленості культурного сектора до підготовки й реалізації видавничих проєктів, вона зумовила новий підхід до підготовки видань і застосування новітніх технологій та інноваційних рішень щодо їхньої реалізації, а тому значна частка цих видань вирізняється серед книжкової продукції України. Аналіз видань чотирьох реалізованих грантових сезонів дозволяє зробити такі узагальнювальні висновки щодо використання інноваційних технологій у

підготовці й виданні книжкової та журнальної продукції, а також інших медіа. Об'єктом нашого аналізу стали видання (друковані та електронні), які побачили світ за час діяльності УКФ (див.: архів проєктів УКФ: <https://ucf.in.ua/archive>).

По-перше, варто відзначити інноваційний характер змістового наповнення видань, що вийшли за підтримки УКФ. Здебільшого це досить вузькоспеціалізовані видання, обмежені мистецькою чи культурологічною тематикою (образотворче мистецтво, фотографія, дизайн, театр, музичне мистецтво та ін.), рідше історичною чи етнографічною, поодинокі з'являлися видавничі продукти популярної тематики для широкого загалу чи художня класична література. Чимало видань є перекладними: це переклади з інших мов чи українських діалектів, переклади на іноземні мови, видання з паралельним текстом («Перманентна революція. Сучасне мистецтво України» Аліси Ложкіної, «Образний світ Георгія Нарбута й творення українського бренду» Мирослави Мудрак та ін.). Інноваційні технології супроводжували також видавничу складову таких видань, унікальність дизайну, висока якість поліграфії, супровідна аудіоверсія чи інтерактивний вебресурс тощо.

По-друге, очевидним є переважання візуальної книги над текстовими виданнями, що зумовлено специфікою Українського культурного фонду, ініціативністю музеїв, галерей та інших культурних інституцій у співпраці з видавцями. Така книжкова чи альбомна продукція потребує значних матеріальних ресурсів, а також інтелектуального і творчого характеру, часто видання є складовою частиною більшого мистецького проєкту, пов'язаного з оцифруванням колекцій, виставковою чи дослідницькою діяльністю (як-от «Керамічний код Івана Левинського в естетичному вимірі українця кінця ХІХ – поч. ХХ ст.», «Екстер. Київський період», «Модест Сосенко. Пізнай. Зрозумій. Збережи», «Харківська школа фотографії: гра проти apparatus», Якутовичі: довільний конспект). З-поміж таких видань вартують уваги книжки, у підготовці й виготовленні яких застосовано технологічно складні поліграфічні процеси («Ковчег “Україна”», «Нарбут» та ін.)

По-третє, спостерігається розвиток електронних видань, інтерактивних книжок, мультимедіаплатформ із залученням фахівців різних креативних галузей та технологій. Частина видань є інклюзивними проєктами, спрямована на задоволення потреб тієї частини суспільства, які потребують адаптації для сприйняття інформації, зокрема для дітей з порушенням зору, слуху та ін. (комікс шрифтом Брайля, аудіокниги та ін.).

Проаналізовані видання засвідчують, що з-поміж реалізованих за підтримки УКФ видань традиційна книжка трапляється поодинокі, здебільшого це серіальні чи багатотомні видання, які не змінювали формат, а більшість друкованих чи електронних видань експериментують з новітніми технологіями, залучають інноваційну складову, тим самим розвиваючи та модернізуючи видавничу галузь.